רס א מיי' פ"ב מהלכות דעות הלכה ד :

רסא ב ג ז מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב ס"ב :

רסב ה מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח ועיין כס"מ ובל"מ סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פב ס"א :

ויקרא יא:יד ואת הדאה ואת האיה למינה

דברים יד:יג והראה ואת האיה והדיה למינה

מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומ"ש הכא דכתיב ראה ולא כתיב דאה אלא ש"מ מין ראה ודאה אחת היא, ואכתי כ"ה הוו? אמר אביי כשם שראה ודאה אחת היא כך איה ודיה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינן מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב "למינה" אאיה ומ"ש התם דכתיב "למינה" אדיה אלא ש"מ איה ודיה אחת היא, וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא למה ליה למיכתב איה ודיה? כדתניא רבי אומר אקרא אני איה, דיה למה נאמרה? כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק, שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא דיה, אתה קורא דיה והוא קורא איה, לכך כתב במשנה תורה °והראה ואת האיה והדיה למינה; מיתיבי *למה נשנו בבהמה מפני השסועה, ובעופות מפני הראה מאי לאו מה בהמה דהתם לאוסופי, עופות נמי לאוסופי? לא, התם לאוסופי הכא לפרושי, ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו ראה זו איה ולמה נקרא שמה ראה שרואה ביותר, וכן הוא אומר °נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה תנא עומדת בבבל ורואה נבלה *בארץ ישראל, מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה, מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומאי שנא התם דלא כתיב דאה אלא לאו ש"מ דאה וראה ואיה אחת היא, ומדראה היינו איה מכלל דדיה לאו היינו איה, מאי שנא התם דכתיב *למינה אאיה ומ"ש הכא דלא כתיב *למינה אאיה אלא אדיה? אלא ש"מ דאה וראה דיה ואיה אחת היא. תניא איסי בן יהודה אומר מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן *תני אבימי בריה דר' אבהו ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים ולעופות אין מספר עופות, כ"ד הוו? אלא "ולעופות טהורים אין מספר" תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ"ל? *כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. א"ר יצחק "עוף טהור נאכל במסורת, נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי, א"ר יוחנן "והוא שבקי בהן ובשמותיהן, בעי ר' זירא רבו חכם או רבו צייד? ת"ש דא"ר יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן - אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר אלא אי אמרת רבו חכם, בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו? אלא לאו ש"מ רבו צייד ש"מ. *ת"ר לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות ודילמא דעוף טמא נינהו? אמר אבוה דשמואל "באומר של עוף פלוני טהור, ודילמא של עוף טהור? אי הכי אית ליה לאישתמוטי, ולבדוק בסימנין *דתניא כסימני ביצים כך סימני דגים, סימני דגים ס"ד, סנפיר וקשקשת אמר רחמנא אלא אימא כך סימני עוברי

למה ליה למיכתב איה ודיה · הכי נמי הוה מצי למנקט מראה ודאה אלא חדא נקט וצריך לדקדק ומאי שנא דכתיב בויקרא דאה ובמשנה תורה כתיב ראה ולא כתיב תרווייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמשנה תורה כתיב תרווייהו איה ודיה וי"ל דהיינו טעמא דבשלמא דאה וראה לא רצה לכתוב שניהם במשנה תורה אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאתא לאוסופי ולפרושי משום דא"כ הוה אמינא דדאה וראה תרתי נינהו ולאוסופי קא אתי אבל באיה ודיה אין לטעות אע"פ שכתוב שניהם דמדכתיב למינהו אאיה ובמשנה תורה כתיב למינהו אדיה ש"מ חדא היא:

עופות עשרים וארבע הוין · כמה מינים יש כדפיר' לעיל דילפינן מנשר כפשוטה של ברייתא וכאן היה סובר המקשה דדומיא דרישא קתני דז' מאות מיני דגים וח' מאות מיני חגבים מיירי בטמא וה"ה נמי הכא בעופות טמאים דרישא ודאי בטמאים איירי אפילו לפי ספרים דלא כתיב בטמאים בברייתא דאילו בטהורים לא נפיק מיניה מידי להאי חושבנא אבל בטמאי' קמ"ל שאסורה לאכול דג בלא קשקשת אע"פ שאין בקי אם עתיד לגדל אחר זמן או משירן בשעה שעולה מן המים אם לאו אם מכיר ז' מאות מיני דגים טמאים ויודע שאין זה מהם יכול להתירו כי אין בטמאים יותר מז' מאות מינין וכמו כן בא להשמיענו גבי חגבים להתיר בלא קרסולים כי בכך יתברר שעתיד לגדל לאחר זמן ולפיכך היה סבור המקשה גם בעופות בא נומר שאם יכיר כל אותן הנכתבים בפרשה לא יוכל להתיר שאר עופות הבאים בסימן א' או בב' או בג' כיון שאלו סימנים מצויין כמו כן בטמאים ואין מספר לאותן שצריך להכיר כדי להתיר השאר ולכך פריך הא כ"ד הווין והו לא שבעל ידיהם אנו מכירים האחרים ומפני כי קאמר אין מספר אטהורות קאי ולא הוי כעין רישא דמיירי בטמאים :

ודילמא דעוף טמא נינהו · וא"ת כיון דעופות טהורים הוו רובא נזיל בתר רובא ולפי מה שפירשתי דמרבה כמה מינים ניחא ואף לפ"ה דלא מרבינן אלא מין נשר י"ל מ"מ הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים שהן במזרח וכולן מין איה הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה:

מכדי משנה תורה לאוסופי קאתי · כדאמרי' לקמן למה נשנו בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא והיא בריה שיש לה ב' גבין ובעופות לא אשכחן מידי לאוסופי אלא כתיב ראה דלא אכתיב בויקרא הכי אלא דאה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שקורין אותה ראה ויאמר דאה אסרה תורה ולא ראה הלכך חזרה וכתב ראה והיא היא : דאי ס"ד תרי נינהו · וכי היכי דבהמה לאוסופי אתא בעופות נמי מוסיף הוה ליה למיכתב הכא תרווייהו ולמה גרעה לדאה אלא שמע מינה לפרושי : כך איה ודיה · דכתיבא במשנה תורה אחת היא ולא נכתבה אלא כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק כדפרישית שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא אותה דיה ויאמר לא זו אסרה תורה אלא איה : ומאי שנא התם דכתיבא למינה אדיה · וגרעה למינה דאיה : אקרא אני איה · די היה לי בקריאת איה שהרי היא עצמה דיה ולמה נאמרה דיה : לבעל הדין · למי שרוצה לחלוק עליך ולדון ולהכשירה: שלא תהא אתה קורא איה · והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו דיה היא שמה לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם : מיתיבי · לרב דאמר לעיל כ"ד עופות טמאים הן וקחשיב דאה וראה בחד ואיה ודיה בחד : מדהכא · דבהמה : הנך נמי לאוסופי · וש"מ דאה וראה תרי נינהו וטפו להו : לפרושי · כל שמותיה וה"ה דהוה בעי למתני מפני האיה ודיה אלא חדא מינייהו נקט : ופליגא הא דרב חסדא אדרבי אבהו · דכיון דא"ר אבהו ראה היא איה ואנן על כרחיך אשכחן דדאה וראה ואיה ודיה אחת היא מדלא הדר כתבה במשנה תורה אלמא לר' אבהו דאה וראה ודיה ואיה חדא היא ובצרי להו : ה"ג עומדת בבבל ורואה נבלה בא"י · ופרכינן לר' אבהו מדקאמר דאה היא איה מכלל דדאה לאו היינו ראה דקא ס"ד דר' אבהו נמי כ"ד עופות טמאין אית ליה : ש"מ וכו' · ודר' אבהו פליגא אדרב כדאמרן והא פירכא בעלמא מיפריך כי אתמר דר' אבהו בבי מדרשא ומקמי דתיקו לן האי "ופליגא" דאמרן לעיל : מיני דגים · (א) טמאים: מנה הכתוב בטהורה · איל וצבי וגו': ישנה דרך קצרה · ואין לך עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה : מאי קמ"ל · הא ודאי פשיטא דאי הוו טפי הוה מני להו : במסורת · אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור : שבקי בהן · אותו חכם : אלא אינהו מי ידע בהו · כלום מכירן שלא יהא אחד דומה לזה והוא טמא : משום נבלות · שמא נמצא בתרנגולת נבלה : של עוף פלוני טהור · ואנו יודעים שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להבחין ולהביא בידי אותו עוף לראות אם דומין לאלו לא משקר : אית ליה לאישתמוטי · ולומר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו והוא טהור :

עוברי

[נ"ל למינה]

בכורות ז

נחמיה קטני

[עיין תוס' לקמן סה: ד"ה כל]

פסחים ג

לקמן קמ: [תוספתא פ"ג]

תרומה ז

[נ"ל למינה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיני דגים טמאים כ"ב ובמדרש סוף פסיקתא דאיכא רבתי איתא להדיא דגים טהורים וחגבים טהורים ואפשר דרש"י פי' לפי סברת המקשה דס"ד דעופות היינו טמאים וה"ה דגים:

◆

רבינו גרשום

(דשרית ראה ויקרא גרסינן)מ"ש הכא דכתיב למינה אאיה כלומר מ"ש בויקרא דכתיב למינה אאיה ומ"ש במשנה תורה דכתיב ביה איה ודיה וכת' למינה אדיה ואאיה לא כתב ביה למינה דלמינה לשון אוסופי הוא : ופליגא דר' אבהו כלומר הא דאמרי' דראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא(וו היא)פליגא דר' אבהו סבירא ליה דראה זו איה דמדראה' היינו איה מכלל דראה לאו היינו דיה כלומר (ד א מ ר י נ ן) [דאי אמרינן] ראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא והוו כ"דואבל אי אמרינן דראה היינו איה ודאי דיה מינא אחרינא (וא') דאם [לא] כן [אלא] דארבעתן מין אחד בציר ליה חד ולא הוו אלא עשרים ושלשה אלא ש"מ דאה וראה איה ודיה אחת היא:ומדראה איה ודיה אחת היא מכלל דראה מינא להודה ויהיו עשרים וארבע:ארבעתן מינא חד בצר להו חד אלא ש"מ דראה ודאה איה ודיה אחת היא כלומר ואינן אלא כ"ג : אף עופות נמי לאוסופי כלומר והיכי אמרת דראה ודאה אחת היא:לא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר שמא תרנגולת נבלה או טרפה היתה טהור א) לא איני אישתמוטי כלומר מתיירא אני אם אני מכזב איכא דמכיר אותו עוף ומכחיש לו · כודרת ועגלגולת כלומר לשון כודרת שציידה אחת כך וצידה אחת חד כרבעינן לפרושי : הלכה:

א) נראה דצ"ל שאינו יכול לאשתמוטי כלומר מתיירא הוא שמא איכא דמכיר אותו עוף וכו' ·